

EXTRETS DE LES MEMÒRIES

ENVIADES PER LA SECCIÓ DE CIÈNCIES A LA DIPUTACIÓ
DE BARCELONA I A LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA
FINS EL 31 DE DESEMBRE DEL 1920

La Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, creada per acord de la Diputació Provincial de Barcelona, presidida per Enric Prat de la Riba, va començar les seves tasques amb la sessió que celebrà el dia 1.^r d'abril del 1911 sota la presidència d'aquell eminent patrici.

L'atenció de la Secció fou dirigida principalment, en els primers temps, a establir contacte amb les corporacions sàvies de tot el món i a col·laborar a l'organització de la Biblioteca de Catalunya.

Diversos membres de la Secció, amb la representació de l'Institut, assistiren i col·laboraren en reunions científiques de caràcter internacional. Al Congrés de Filosofia reunit a Bolonya, al de l'Associació Espanyola per al Progrés de les Ciències celebrat a Granada i al d'Educació Moral de La Haya, concorregué el membre senyor d'Ors. El senyor E. Terrades prengué part en els Congressos de Matemàtiques pures i aplicades celebrats a Karlsruhe i Cambridge, i el senyor Bofill i Pichot, en el d'Entomologia que es reuní a Oxford.

L'Institut fou invitat a col·laborar a festes i commemoracions a les quals en algun cas no li fou possible de trametre-hi cap representant directe i sols pogué fer-hi constar la seva adhesió. Així ocorregué en la Commemoració del Centenari de l'Acadèmia de Ciències Naturals de Filadèlfia i en les festes inaugurals del Rice Institute d'Houston (Texas).

També col·laborà l'Institut representat pel doctor Fargas en el Congrés de Patologia comparada i en el de Cirurgians celebrats a París durant l'estiu del 1912.

En aquest sentit la tasca de l'Institut no es limità a trametre representants als aplecs organitzats fora de Catalunya. A casa nostra es celebraren el primer Congrés de Metges de Llengua Catalana pel juny del 1913 i el segon Congrés de Geografia Comercial. L'Institut formà part del Patronat d'ambdós congressos i ajudà activament llur realització i llur èxit.

Durant l'any 1913 foren destacats els membres senyors Terrades i Pi i Sunyer per assistir a la reunió celebrada a Madrid per la Sociedad Española para el Progreso de las Ciencias. Més endavant el President de la secció, senyor Fargas, concorregué al Congrés general de Medicina celebrat a Londres, i el doctor Pi i Sunyer estigué a Groningen al Congrés Internacional de Fisiologia.

L'Institut es va inscriure, per acord de la Secció de Ciències, en el primer Congrés Internacional d'Etnologia i Etnografia que es va celebrar a Neuchatel, de l'1 al 5 de juny del 1914, sense que per diverses dificultats fos possible la presència en ell de cap dels membres.

El Comitè organitzador del primer Congrés d'Educació Domèstica de Filadèlfia va acordar nomenar membre del Consell Internacional, sota el patronatge del qual es celebrava el Congrés, a E. d'Ors, membre de l'Institut i Secretari de la Secció, al mateix temps que s'invitava a col·laborar a l'èxit d'aquella reunió. Moltes altres invitacions foren adreçades a la Secció de Ciències, entre les quals citarem la del Circolo Matematico de Palermo amb motiu de celebrar el trentè aniversari de la seva fundació.

Durant els anys següents aquesta obra de relació amb la cultura universal fou enormement dificultada per la lluita en la qual prengué part activa quasi tot Europa. La divisió creada en els esperits no s'acabà desgraciadament amb la lluita armada, com tampoc la paràlisi soferta per totes aquelles activitats que no es relacionaven d'alguna manera amb la guerra.

Així, fins l'any 1919 estigueren esmorteïdes aquestes activi-

tats de l'Institut. Passada la lluita, el senyor d'Ors professà uns cursos a la Universitat de Lisboa, cridat pel Ministeri d'Instrucció Pública de Portugal, i més endavant donà a Porto una conferència sobre Cultura catalana. També els senyors Pi i Sunyer i Terradas estigueren a Buenos Aires i altres ciutats universitàries d'Amèrica, on professaren cursos monogràfics diversos.

Com hem dit abans, la formació d'una biblioteca que pogués ésser l'element indispensable de treball dels estudiosos de Catalunya, va ésser una altra de les primeres preocupacions dels membres de l'Institut.

Els primers fons de què pogué disposar la Secció de Ciències foren destinats a la subscripció de revistes científiques, a adquirir col·leccions completes d'algunes de les més interessants i a contribuir, junt amb altres societats, a l'edició d'obres completes de grans mestres de la Ciència, com, per exemple, les obres de Leonard Euler, editades a partir del 1911 i patrocinades per la Societat Matemàtica Suïssa, i a les de Sophus Lie, editades per la Societat Matemàtica Noruega, que foren fetes en els primers mesos d'existència de la Secció.

Aquesta labor d'ajudar a la formació de la Biblioteca fou facilitada gestionant el canvi de publicacions de diverses Acadèmies o Societats científiques. Quasi tots aquests canvis s'han mantingut fins a la data i en els anys successius s'han incrementat.

En l'any actual, la Secció manté canvi de publicacions amb les Institucions següents:

Preussische Akademie der Wissenschaften.	Berlín.
Universitat von.....	Tubingen.
University of California.....	Berkeley.
Junta para Ampliación de Estudios.....	Madrid.
Observatori de l'Ebre.....	Tortosa.
Societat Astronòmica de.....	Barcelona.
Universitet.....	Köbenhavn.
The New York Library.....	New York.
Real Academia de Ciencias y Artes.....	Barcelona.

ARXIUS DE L'INSTITUT DE CIÈNCIES

R. Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti.....	Venèzia.
Circolo Matemático.....	Palermo.
Institut Solvay.....	Bruxel·les.
Real Academia de Medicina.....	Barcelona.
Societat Catalana de Ciències Naturals...	Barcelona.
Smitshonian Institution.....	Washington.
Academia Roveterana degli Agiati.....	Roveretto.
Geological Institution.....	Uppsala.
British Museum.....	London.
Académie des Sciences de Russie.....	Petrograd.
Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdi- ques de Catalunya.....	Barcelona.
Royal Society of Victoria.....	Melburne.
Club Muntanyenc.....	Barcelona.
Real Sociedad Española de Historia Na- tural.....	Madrid.
Bayrische Akademie der Wissenchafter...	München
Penitenciara Nacional.....	Buenos Aires.
Carnegie Institution.....	Washington.
Museo de Ciencias Naturales.....	Madrid.
Sociedad Aragonesa de Historia Natural.	Zaragoza.

Per altra part, rebem, procedent, bé de canvi o per subscrip-
ció, de la Biblioteca de Catalunya les següents:

Rivista di Psicologia Applicata.

Archives de Psychologie.

Geographische Zeitschrift.

The Quartely Journal of Economics

Scientia.

Zeitschrift für Elektrochemie.

Journal of Botany.

Justus Liebigs Annalen der Chemie.

Beiträge für Geophysik.

Bulletin Astronomique.

Logos.

L'Agriculture Nouvelle.

Revue de Métaphysique et de Morale.

Die Geisteswissenschaften.

Revue Internationale de l'Enseignement

Zeitschrift für physikalische Chemie.

Biometrika.

Revue d'Etnographie et Sociologie.

La Lumière Électrique.

Political Science Quartely.

Zentralblatt für Biochemie und Biophysik.

Bulletin de la Société Française de Dermatologie.

Zeitschrift für Kristallographie und Mineralogie.

Zeitschrift für Vermessungswessen.

Zeitschrift für Physik.

Zeitschrift für technischen Physik.

Zentralblatt für Chirurgie.

Journal of Physical Chemistry.

Journal of Conchology.

Journal of Educational Psychology.

Beiträge zur Geschichte der Philosophie.

Archiv für Philosophie.

Archiv für die gesamte Physiologie.

Naturwissenschaftliche Studien.

A més, la Secció de Ciències, junt amb les altres de l'Institut, col·laborà en l'organització de la Biblioteca de Catalunya dirigint-se i informant a les corporacions públiques i indicant les obres a adquirir. Més tard és format el Patronat de la Biblioteca, en el qual tenia una intervenció preponderant l'Institut. Finalment, el 28 de maig del 1914 s'obrí la Biblioteca al públic, i l'Institut ha vist complerta la seva missió organitzadora i com anava creixent en importància la seva primera filial.

La revista ARXIUS DE L'INSTITUT DE CIÈNCIES fou la primera

publicació que inicià la Secció. El primer fascicle del volum I aparegué a mitjans de novembre del 1911, i successivament aparegueren els altres, i amb el fascicle III, publicat el desembre del 1912, s'acabà el primer volum. En aquest fascicle es publicaren els acords del Ple de l'Institut sobre normes ortogràfiques, les quals des d'aleshores regiren en totes les publicacions de la Secció. Els fascicles corresponents al segon volum aparegueren entre els anys 1913 i 1914, i dintre l'any 1915 es publicaren els tres fascicles corresponents al tercer volum.

A partir d'aquest, el format d'aquesta publicació es reduí al que té actualment. Amb el nou format s'han publicat els anys IV (1916), V (1917), VI (1918), VII (1919) i VIII (1920).

La segona obra editorial empresa per la Secció foren les col·leccions sobre Flora i Fauna de Catalunya, sota la direcció del membre Josep M.ª Bofill i Pichot. La Flora fou confiada a Joan Cadevall i Diars, el qual ha publicat els dos primers volums d'aquesta obra. La defunció d'aquell treballador incansable, ocorreguda el desembre del 1921, ha privat l'Institut d'un col·laborador eficient i entusiasta de la seva obra. Afortunadament, Cadevall tenia ja redactada la totalitat de l'obra, que anirà essent publicada.

En els tres volums publicats s'estudien 66 famílies, 45 gèneres i 1,660 espècies, l'existència de les quals s'ha reconegut a Catalunya.

De la Fauna es començà per publicar els fascicles de Malacologia. Els apareguts fins ara són tres, que comprenen : primer, una «Introducció», per A. Bofill i Poch i M. de Chia, i el segon i tercer, redactats per M. de Chia, descriuen, respectivament, les famílies de les «Venèrides» i de les «Petrícoles», i porten cadascun una làmina en colors.

A continuació es publicaren altres fascicles : el de «Dípters» (Generalitats i classificació), pel doctor J. Aries i Encobet, aparegut el 1914; els de «Coleòpters» (Gènere Carabus) i de «Hemípters» (Generalitats i classificació), tots dos redactats per Ascensi Codina i publicats l'any 1915.

La Secció de Ciències cregué des dels primers temps de la seva existència que per portar a terme la missió d'impulsar l'activitat científica catalana, calia, no sols dotar d'instruments de treball els estudiosos, sinó també ajudar-los en llur tasca i facilitar-les la publicació de llurs treballs. Per això quan la Societat de Biologia de Barcelona, constituïda l'any 1912, es dirigí a l'Institut demanant-li que volgués encarregar-se de la publicació de les comunicacions presentades pels membres de la Societat en llurs reunions, la Secció de Ciències acordà confiar a August Pi i Sunyer la direcció d'una nova col·lecció, amb el títol de «Treballs de la Societat de Biologia», els volums de la qual es publicarien anualment.

Han sortit set volums, corresponents, respectivament, als anys 1913, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919 i 1920-21.

Una altra de les activitats que va procurar d'activar la Secció foren les meteorològiques. Durant l'any 1913 va dirigir-se diverses vegades a l'Excm. Sr. President de la Diputació de Barcelona, demanant-li que volgués fixar alguna consignació en el pressupost que permetés el desenrotllament d'estudis de Climatologia i Meteorologia, iniciats a Catalunya per alguns particulars amb bons fruits. Finalment l'Institut pogué establir a Barcelona una estació areològica, dirigida pel doctor Fontserè, en connexió amb els treballs de la Comissió Internacional d'Aerostació científica. Les observacions d'aquesta estació es publicaren en dos volums corresponents als anys 1914 i 1915.

Pel maig del 1913, la Diputació es dirigí a l'Institut demanant que la Secció de Ciències informés sobre la conveniència de portar a terme un projecte del doctor G. Pittaluga sobre l'organització d'una institució destinada a l'estudi de l'extinció del paludisme a Catalunya.

La Secció cregué plausible l'obra i contestà afirmant que estava disposada a hostatjar en els seus locals la institució que s'organitzés i a publicar els estudis que portés a terme.

Els «Treballs del Servei Tècnic del Paludisme» es publicaren en un volum aparegut l'any 1917, i que comprenia la labor efectuada els 1915 i 1916.

La Institució Catalana d'Història Natural, fundada el 1899, començà la publicació del Butlletí l'any 1901.

El 1914 s'iniciaren unes relacions científiques entre ella i l'Institut d'Estudis Catalans, en el sentit que aquest donaria una subvenció a la primera per anar publicant una sèrie de treballs que anirien sortint anualment. D'aquests treballs han aparegut fins l'any actual cinc volums, que corresponen, respectivament, a 1915, 1916, 1917, 1918 i 1919-20.

Com que la Institució Catalana d'Història Natural tenia vida pròpia, encara que un xic migrada, per comptar llavors només que uns cent-vint socis, continuà satisfent les despeses que ocasionaven el Butlletí, el llogament del local que ocupava en el Centre Excursionista de Catalunya i d'altres.

El 1916 la Junta del Centre Excursionista, que donava allotjament a la Institució, li féu la indicació que, trobant-se ells massa justos en el seu local, seria molt convenient que, sense gran pressa, es procurassin un altre estatge, pel qual motiu es començaren en el mateix any les gestions entre la Junta directiva de la Institució Catalana d'Història Natural i el senyor Bofill i Pichot, que obrava en representació de la Secció de Ciències de l'Institut i de la Biblioteca de Catalunya, gestions que es portaren en perfecta harmonia, en una reunió haguda a la Sala de Milà i Fontanals, el 3 de juny del 1917, amb les respectives representacions, les quals gestions donaren per resultat que el senyor Bofill oferí un nou local a l'Institut, situat al segon pis de la Biblioteca, que ha continuat ocupant, amb les següents condicions : la Institució Catalana d'Història Natural, exceptuant les col·leccions del Butlletí, les memòries escrites i una part dels volums de treballs que els havia lliurat la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, cediria tota la Biblioteca, obtinguda per canvis i adquisicions durant els anys de vida passats i consecutius, així com tot el mobiliari, consistent en algun armari, una gran taula, una dotzena de cadires, un escriptori i silló, un penja-robes i tots els estris corresponents; és a dir, tot el que, referent a mobiliari de la seva propietat, n'havia fet donació el senyor Bofill i Pichot a la societat anteriorment esmentada.

La Biblioteca, i en el seu cas l'Institut, en compensació cediria el local indicat i en proporcionaria un altre, si un dia es fes precís un canvi; satisfaria les despeses de llum i calefacció, tindria cura de l'enquadració de tots els volums que calgués i d'anar-los completant, ja curant dels canvis que tenia la Institució Catalana d'Història Natural, com dels que vinguessin de nou, tant de revistes com d'altres publicacions que estiguessin en curs, i fins on fos possible procurarien d'altres subscripcions que acordés la Junta de la Biblioteca de Catalunya.

El trasllat de la Institució i de tot allò que li era propi, des del Centre Excursionista de Catalunya al seu local social, que encara actualment ocupa, s'efectuà durant els mesos de desembre i gener del 1917-18, i en el dia 2 de desembre del 1917 tingué efecte la primera sessió oficial de la Institució Catalana d'Història Natural, a la Sala Bonsoms de l'Institut.

Amb el volum de Foster Watson *Vives a Anglaterra*, enllestit el 1918, s'inicià una col·lecció filosòfica dirigida per E. d'Ors. Poc després aparegué un altre volum, *La Natura i la Història*, de Dorado Montero.

Gairebé simultàniament, i sota la direcció d'Esteve Terrades, s'inicià la «Col·lecció de Física i Matemàtica» que porta publicats els següents volums:

Volum I : E. Terradas, *Els elements discrets de la matèria i la radiació*.

Volum II : J. Rey i Pastor, *Teoria de la representació conforme*.

Volum III : J. Hadamard, *Poincaré i la teoria de les equacions diferencials*.

Volum IV : J. Palàcios, *Propietats dels gasos ultraenrarits*.

Volum V : Levi Civita, *Qüestions de Mecànica clàssica i relativista*.

La Diputació de Barcelona tenia confiat al doctor Almera la confecció del Mapa geològic provincial, del qual s'havien publicat, el 1914, cinc fulls. Amb motiu d'haver renunciat al seu càrrec

aquell eminent geòleg, la Diputació es dirigí a l'Institut encarregant-li la confecció d'un Mapa geològic de Catalunya. La Secció va designar el doctor M. Faura i Sans per a dirigir els treballs necessaris.

El Servei del Mapa geològic estigué dependent de la Secció fins l'octubre del 1917, que fou transferit a la Junta de Ciències Naturals, per acord de la Secció, pres a petició de la Junta, la qual podia donar més elements de treball per a la missió confiada al Servei.

Gairebé simultàniament, l'Institut organitzà, per encàrrec de la Mancomunitat, el Servei del Mapa geogràfic, dirigit pel senyor J. de Ribera, i que té en curs de publicació diversos fulls del mapa de Catalunya a escala 1/100,000.

També la Secció, amb la col·laboració del Consell de Pedagogia, va organitzar una sèrie de petits cursos, que foren donats pels senyors Claparède, Barnis, Rey Pastor, Dalmau, Cervera i Sgeland.

Vingué el professor Gley a donar cursos a la Societat de Biologia; el professor Berard donà un curs sobre «Homer i Espanya».

El febrer del 1916, la Secció de Ciències perdé el seu primer president, Miquel A. Fargas, qui amb tant d'encert l'havia guiada des de la seva fundació. La vacant produïda per la seva defunció fou emplenada amb el nomenament, fet el 29 d'abril del 1917, d'Enric Prat de la Riba. Malauradament Enric Prat de la Riba no pogué assistir a cap reunió. El seu estat de salut féu que el creador i protector entusiasta de l'Institut deixés de col·laborar, des de la Presidència, en les seves tasques des de poc abans d'ésser-ne membre.